

Kto i z jakich okazji nosił strój łowicki?

Jeszcze w I połowie XX wieku strój łowicki noszony był przez mieszkańców regionu - dorosłych i dzieci nie tylko podczas świąt rodzinnych czy związanych z rokiem kościelnym i obrzędowym, ale także na co dzień. Stroje codzienne były skromniejsze, mniej zdobione, wykonane z gorszych gatunkowo tkanin. Na co dzień noszono także zniszczone stroje świąteczne. Dzisiaj łowicki strój ludowy zakładany jest tylko na wyjątkowe

okazje. Noszą go: członkowie zespołów folklorystycznych, twórcy ludowi, dzieci przystępujące do chrztu (ten zwyczaj pojawił się niedawno) i I Komunii Świętej, osoby uczestniczące w procesjach związanych ze świętami kościelnymi (np. w procesji Bożego Ciała).

ZADANIE: W puste miejsca wpisz nazwę święta czy sytuację w której noszony był/jest strój łowicki.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Powiat łowicki

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach projektu: łowicki strój ludowy - tradycja żywa. Działania interdyscyplinarne

PROGRAM: Dziedzictwo kulturowe
PRIORYTET: Kultura Ludowa

OPRACOWANIE MERYTORYCZNE: Magdalena Bartosiewicz
OPRACOWANIE GRAFICZNE: Jarosław Michalski
MATERIAŁY ARCHIWALNE ZE ZBIORÓW MUZEUM W ŁOWICZU

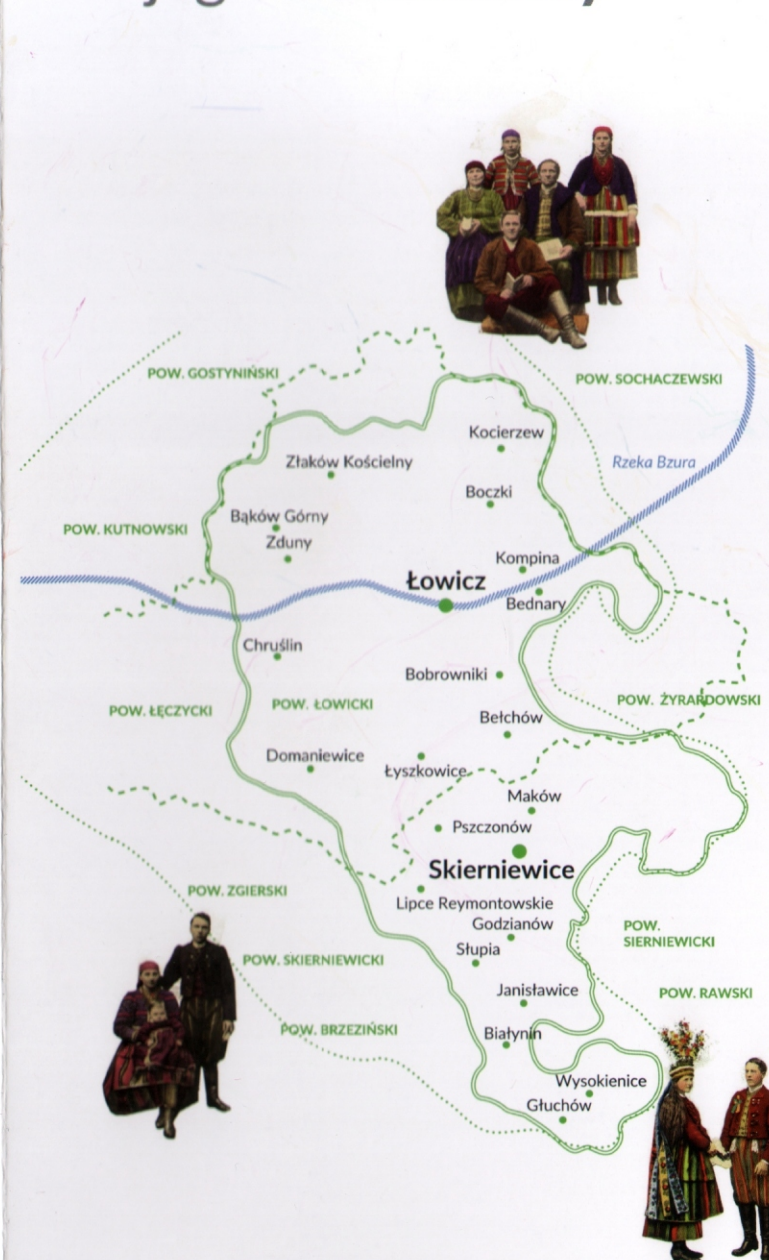
® MUZEUM W ŁOWICZU

MUZEUM W ŁOWICZU
KARTY DO ZAJĘĆ MUZEALNYCH

Tajemnice malowanej skrzyni Łowicki strój ludowy

Szkoła Podstawowa klasy IV-VI

Region łowicki i jego mieszkańcy

Łowicki strój ludowy tradycyjnie noszony i wykonywany był przez mieszkańców wsi położonych na terenie Księstwa Łowickiego zwanego dziś Regionem Łowickim. Na współczesnej mapie Polski obszar ten pokrywa się z terenem Powiatu Łowickiego i częściowo Powiatu Skierniewickiego. Księstwo od średniowiecza aż do I rozbioru Polski było własnością kościelną - władali nim Arcybiskupi Gnieźnieńscy. Mieszkańców regionu określamy nazwą: Łowiczanie (od głównego miasta regionu) lub Księżakami (od słowa Księstwo). Zamieszkiwali oni położone na terenie Księstwa parafie: Żłaków, Kocierzew, Bąków, Zduny, Boczek, Kompina, Bednary, Chruślin, Bełchów, Domaniewice, Łyszkowice, Pszczonów, Maków, Lipce, Godzianów, Słupia, Janisławice, Białtyn, Głuchów i Wysokienice oraz wsie należące do parafii skierniewickich i łowickich.

Aniela Chmieleńska badaczka kultury regionu pisała:

„Księstwo Łowickie, zamieszkałe przez Księżaków, leżące w kierunku zachodnim od Warszawy, zajmuje przestrzeń Mazowsza między Sochaczewem, Kutnem, Brzezianami i Rawą. Na przestrzeni tej płynie rzeka Bzura z licznymi, drobnymi dopływami (...). Większa część Księstwa, zwłaszcza w okolicy Łowicza, leży w bardzo szerokiej dolinie. Krajobraz nizinny urozmaicają wydmy piaszczyste, częściowo zalesione, niekiedy tworzące obszary piaszków ruchomych, występujące zwłaszcza koło Nieborowa, stąd zwane Pustynią Nieborowską (...). (Nieborów będący dobrami szlacheckimi leżał poza obszarem Księstwa) Podczas gdy w okolicach Łowicza widzimy krajobraz monotony, to w kierunku południowym, koło Skierniewic spotykamy wyżynę bardzo urozmaiconą; są tu wzgórza piaszczysto-żwirowe, przerżnięte głębokimi dolinami o stromych brzegach (...)” (Księżacy, 1925)

ZADANIE: Przyjrzyj się mapie. Znajdź i zaznacz na niej główne miasta regionu i największą rzekę, która płynie przez Łowicz. Zaznacz także wsie parafialne oraz granicę powiatów łowickiego i skierniewickiego. Jeśli Ty lub Twoja rodzina mieszkacie w miejscowościach na terenie regionu spróbuj je zaznaczyć.

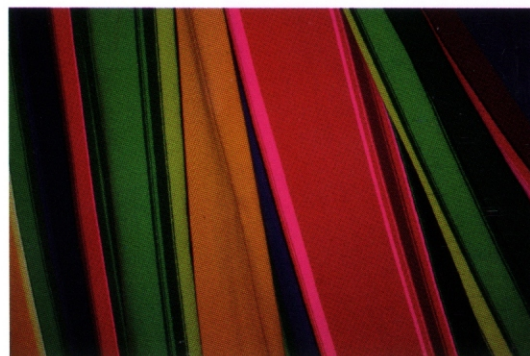
Surowce i narzędzia do produkcji tkanin

W XIX i I poł. XX wieku kobiety wiejskie wykonywały samodzielnie większość tkanin, z których następnie szyły stroje. Tkaniny te nazywamy *samodziałami*. Do ich produkcji wykorzystywano len i wełnę.

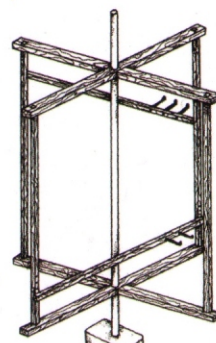
Osnowy do tkanin robiono najczęściej z nici lnianych za pomocą drewnianych ram - *snowadeł*. Materiały tkano na domowych warsztatach zwanych *krosnami*. Najczęściej wykonywano płótno z lnu, wykorzystywane do szycia koszul oraz tkaniny z lnu i wełny o wzorze w pasy, zwane *pasiakami*. Z *pasiaków* powstawały kobiece spódnice, sukienki, fartuszki oraz spodnie i pasy dla mężczyzn.

SŁOWNICZEK: *osnowa* – układ kilkudziesięciu, kilkuset nitów biegnących wzdłuż tkaniny, w które na krosnach wplata się wątek biegnący prostopadle do osnowy. Po połączeniu nici wątku i osnowy powstaje tkanina.

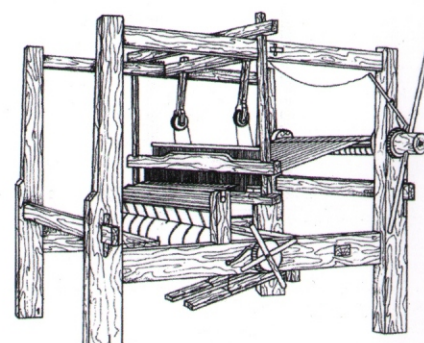
ZADANIE: Na podstawie podanych informacji rozwiąż krzyżówkę i odczytaj hasło.

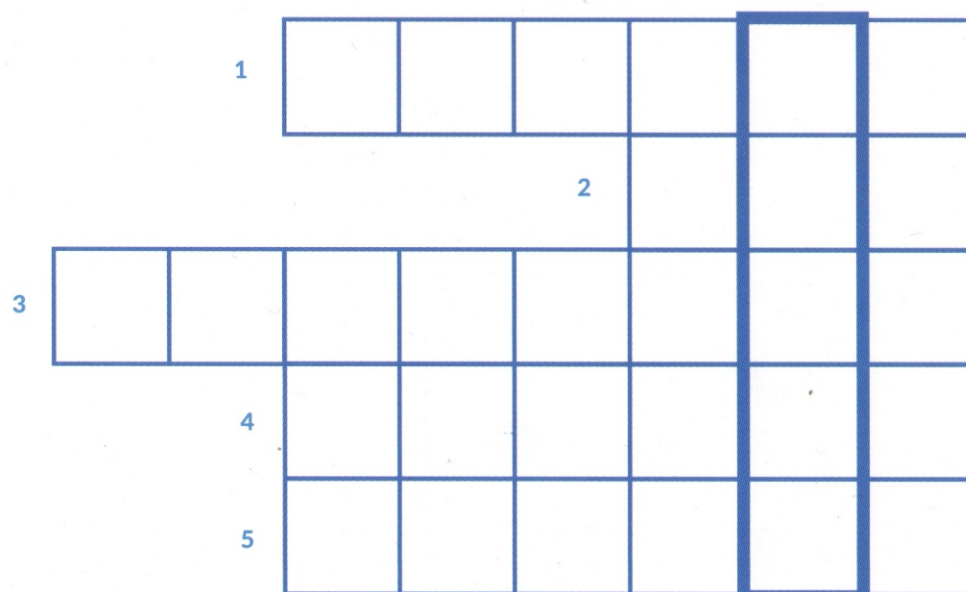
Samodział

Snowadeł

Krosno

1. Tworzy tkaninę łącząc się z wątkiem.
2. Surowiec pochodzenia roślinnego powszechnie wykorzystywany do wykonywania tkanin w stroju łowickim.
3. Urządzenie w postaci drewnianych ram służące do wykonywania osnowy.
4. Inaczej warsztat tkacki.
5. Inaczej tkanina o wzorze w pasy.

Kiecka, bielonka, lejebik czyli elementy stroju łowickiego

Strój ludowy noszony przez kobiety i mężczyzn, zdobiony haftami, składał się z wielu elementów. Część z nich, ze względu na zmiany mody, rozwój przemysłu oraz pojawienie się nowych technik i materiałów przestała być wykonywana i noszona.

Największą ilość i najpiękniejsze z ubiorów posiadały panny na wydaniu pochodzące z bogatych rodzin chłopskich. Szyte dla nich stroje stanowiły często posag ślubny.

Jedna z gospodyń tak opisywała wyprawę ślubną córki:

„A no swojej córce dam: osiem kieck (sukienek) samych nowych (...) Do tych ośmiu kieck, to znuk są należące osiem fartuchów do chodu, no i na odziew (zakładane na ramiona) też osiem, każdy inaczej wymodzony (...). Gorsenty (gorsety) – to różne, i z tasiemków (wstążek) zeszywane, pacioreckami (koralikami) poprzystrajane i ze sukna haftowane w kwiaty (...). Na zimę tośwa sprawieli tołubek (długi płaszcz czarny lub granatowy), an-

giecki (płaszcz z tkaniny w kratę) dwie (...). Niedwabnic ma aż seć (...), a salnowek każdego koloru (15 sztuk...). Kosul dwadzieścia (...) dwie białe spódnice, seć chustek do nosa (...), rękowki włockowe (...), pończochy seć par, włockowych, wyrabianych w kwiatki...”

(A. Chmieleńska, *Księżacy*, 1925 r.)

Strój męski noszony obecnie stanowią: czarny kapelusz, *bielonka* (haftowana koszula), *sukmana* (biały lub czarny płaszcz), *lejebik* (czarna kamizela), *pas*, *portki* (spodnie w pasy), buty (czarne i wysokie).

Kobiety noszą *bielonki* (haftowane koszule), *kiecki* (sukienki), na które zakładają fartuszki (zapaski). Uzupełnieniem stroju łowiczank są chustki, biżuteria (naturalna – korale i bursztyny i sztuczna) oraz trzewiki (czarne, wysokie buty).

ZADANIE: Na podstawie informacji zawartych w tekście uzupełnij nazwy elementów stroju kobiecego i męskiego wskazane na fotografiach.

